

MAKS IPAVEC

Skrivnost umiranja in smrti

1. O, naglo, naglo čas beži ...

Tako se začne pesem našega skladatelja Gregorja Riharja, ki jo pojemo v cerkvah na silvestrovo ali na novega leta dan. Pesem nam odkriva veliko resnico, kako naglo beži čas, v katerega je ujeto naše zemeljsko življenje. Najbolj intenzivno doživljamo čas ljudje, ki smo obdarjeni od Boga z razumom in svobodno voljo. Dokler si otrok, doživljaš leto kot dolgotrajno dobo, ki zlepa ne mine. Ko pa odrasteš in še posebej, ko se postaraš, doživljaš čas kot hitro se iztekajoče trenutke. Eno leto se nam izteče izredno hitro, in ko se na silvestrovo oziramo nazaj v minulo leto, se nam dozdeva, da smo premalo naredili in ujeli premalo bogatih trenutkov življenja.

O skrivnosti časa mojstrsko razmišlja genialni Avguštin v 11. poglavju svojih Izpovedi: »Kako bi bili neki mogli preiti neštevilni vekovi, če jih nisi ti prej ustvaril, ki si vsem vekom pravzrok in Stvaritelj? Ali kako bi bili mogli biti časi, če bi ne bili od tebe postavljeni ... Ker si torej Ti Stvarnik vseh časov, kako je potem mogoče reči, da si miroval, če je res bival čas, že preden si ustvaril nebo in zemljo?

Vsi časi so prihodnost, a ko bodo prešli, bodo preteklost. Ti pa si večno isti in tvoja leta ne pojemajo. Tvoja leta ne odhajajo in ne prihajajo, naša leta pa odhajajo in prihajajo, da naposled vsa preidejo ... Tvoja leta so en dan in tvoj dan se ne obnavlja vsak dan, ampak je večni danes, ker se tvoj današnji dan ne umika jutrišnjemu in sledi včerajšnjemu. Tvoj danes je večnost ...

Kaj je torej čas? Če me nihče ne vpraša, vem; če pa ga hočem na vprašanje razložiti, ne vem. Vendar si upam z gotovostjo trditi, da bi ne bilo preteklega časa, če bi nič ne prehajalo, da bi ne bilo prihodnjega časa, če bi nič ne prihajalo, in ne sedanjega časa, če bi ne bilo nič pričujoče...¹

Največji veleumi, ki berejo Avguštinovo razmišljanje o času in minljivosti našega življenja, morajo priznati, da je s silno bistroumnostjo odgovoril na vprašanje: Kdo je Bog in kdo je človek. Bog je večni sedaj, ki ima razlog za svoje bivanje v samem sebi. Človek pa je omejen s časom, ki mineva, in s prostorom, ki omejuje človeka in tudi vsa angelska bitja (za Luciferja je to največja bolečina!). Človek in angeli imajo razlog za svoje bivanje v Bogu in ne morejo biti sovečni Njemu, ki se je v puščavi Mojzesu predstavil z besedami: »Jaz sem, ki sem!« Torej Bog, ki je večni sedaj, je Mojzesu zagotovil, da bo z njim, kot je bil z Abrahamom, Izakom in Jakobom. Skrivnost našega življenja in naše smrti dobi pravo podobo samo v tem smislu, če Boga ne spravimo v kalupe svojega razuma, ampak se svobodno odpremo za Boga, ki se razodeva v puščavi in tudi oazi našega življenja ...

2. Komu zvoni?

Kako pronicljivo se je zavedal minljivosti človeškega življenja angleški pesnik John Donne, ki je v pesniški obliki zapisal: »Noben človek ni otok, povsem sam zase; vsak človek je kos celine, del kopne zemlje; če morje odpravi grudo prsti, je Evrope manj, prav tako, kakor da je bil rtič, prav tako, kakor da je bilo posestvo tvojih prijateljev ali tvoje lastno; ob smrti vsakega človeka je mene manj, kajti vključen sem v človeštvo. In zato nikdar ne pošiljaj vpraševati, komu zvoni: zvoni tebi!«

Vključeni smo v človeštvo, ki je živa celina in nas potrebuje. Ne moremo biti samotni jezdec na zemeljski polobli, ki nam jo je usmiljeni Bog podaril, da bi se na njej uresničili in uporabili vse Božje darove, ki so nam bili zaupani. Smrt ni nekaj abstraktnega, neotipljivega, ampak je stvarno navzoča Božja služabnica, ki jo je asiški ubožec Francišek doživljal kot sestro.

Smrt je resničnost, ki ji nobeno ustvarjeno bitje ne more ubežati. Končnost zemeljskega bivanja človeka vedno opominja, naj nikoli ne hodi spraševati druge, komu zvoni, ker vse življenje polagoma zvoni njemu. Problem je v tem, da ne poslušamo tega tihega, a

vztrajnega zvonjenja, ki nas pripravlja na poslednje srečanje z Bogom, ki ni Bog mrtvih, ampak živih!

Rojstvo kot prvi vstop v življenje na zemlji in smrt kot poslednja intenzivnost tuzemskega življenja sta dva središčna dogodka, ki nas obvezujeta. Zanimivo je, da ravno izkustvo spočetja življenja in izkustvo prehoda iz zemeljskega načina življenja v novo stanje povečane bivanja skorajda popolnoma uhaja iz območja človeške zavesti. Ne ob rojstvu, kaj šele ob spočetju, se nismo prav nič zavedali, kaj se je pravzaprav z nami dogajalo. Tudi izkustvo smrti, ki je navzoče že v našem omejenem zemeljskem bivanju, nam je vendarle v vsej polnosti prihranjeno za prihodnost. Skratka, nihče od nas, ki v teh določenih trenutkih še živimo, še ni nikoli umrl, zares umrl. Klinična smrt še ni dokončni prehod iz enega načina bivanja v drugega. Zato nas opisi klinično mrtvih ljudi in njihove izpovedi, ki so jih pripovedovali po oživiljenju in jih je zapisal v znani knjigi *Življenje po življenju* ameriški zdravnik Raymond A. Moody, ne morejo docela prepričati in nam povedati vse resnice o izkustvu smrti.

V resničnem doživljanju prehoda od tuzemskega življenja v posmrtno izkustvo bivanja bi nam mogel kaj prepričljivega povedati le svetopisemski Lazar iz Betanije. Ta Jezusov prijatelj je namreč že doživel popolno smrt, ko je prešel iz minljivega zemeljskega bivanja v neuničljivo povečano življenje. Po izjavi Lazarjeve sestre Marte je Lazarjevo telo že dehnalo, saj je ležalo v grobu že četrti dan. Lazarjeva duhovna struktura je bila že usmerjena v bivanje, ki je zemeljskim očem nevidljivo in človeškemu razumu nedojemljivo. Evangelist Janez ni zapisal nič podrobnega, kaj je doživljal Lazar ob prehodu v večnost. V evangelijskem odlomku ni zapisana nobena Lazarjeva izjava, kaj se je dogajalo z njim v času štiridnevne odmaknjenosti od zemeljskega življenja. Evangelijski dogodek, ki opisuje Lazarjevo smrt in obujenje od mrtvih, nam hoče razodeti resnico, da smrt za tistega, ki veruje v Jezusa, ni nekaj dokončnega. Življenje je zaradi Jezusovega zmagovalstva nad smrtjo močnejše od nebivanja, od smrti.

Sami skoraj gotovo še nismo doživeli izkustva smrti in prehoda v večnost. Slovo od zemeljskega življenja lahko opazujemo pri ljudeh, ki umirajo poleg nas. Ob umiranju in smrti vsakega človeka

lahko spoznam, da se tudi meni bliža sestra smrt. Čim bolj bi se znali sprijazniti z neizbežno resničnostjo smrti, tem manj bi bilo otopelosti, nesmiselnega upora, nemočnega obupa in laži, ko bi se nam smrt res že vidno približevala.

Zelo nazorno se izraža L. Kaschnitz, ko ugotavlja: »Kdor bi sklenil, da besede smrt ne bo več uporabljaj, pa tudi nobene druge ne, ki je v zvezi s človeško smrtjo ali z umiranjem narave in bi hotel napisati knjigo brez smrti, brez strahu pred smrtjo, brez pokopališča, brez hiše z umirajočimi, smrtonosnega orožja, avtomobilske nesreče itd., tak pisatelj ne bi imel lahkega dela. Vsak trenutek bi moral paziti, da se mu ne bi vtihotapila kakšna beseda, pojem, ki bi spominjal na smrt. Že sončni zahod bi bil nevaren. Enako slovo in rjavi list, ki je odpadel. Samo rastoči dnevi, samo otroci in mladi ljudje, samo hitri koraki v prihodnost – lepa knjiga, rajska knjiga.«²

S kakšnim realizmom nas spodbuja pisatelj Sirahove knjige, da se ne bi nikoli izogibali starosti, boleznim, človeške žalosti in smrti: »Tvoja plemenitost naj obsega vse živeče, tudi mrtvemu ne odrekaj ljubezni! Ne oddaljuj se od jokajočih in žaluj z žalujočimi! Ne obotavljaj se obiskovati bolnike, to ti zagotavlja ljubezen! V vseh svojih delih se spominjaj svojih poslednjih reči in vekomaj ne boš grešil« (Sir 7,33-36).

Koliko manj napuha bi bilo v današnjem človeku, če bi pogosto pomislil, da bo enkrat star, nemočen, odvisen od drugih ljudi in da bo končno moral sprejeti tudi Božjo poslanko – smrt.

Naš pesniški genij France Prešeren je dobro poznal svetopisemski realizem glede poslednjih reči in je o smrti spregovoril brez oklevanja, z vso bolečo resnico:

»Dolgost življenja našega je kratka,
kaj znancev je zasula že lopata!
Odprte noč in dan so groba vrata,
al dneva ne pove nobena pratka.

Pred smrtjo ne obvarje koža gladka,
od nje nas ne odkupjo kupi zlata,
ne odpodi od nas življenja tata,
veselja up, ne pevcev pesem sladka.»

Tej resnici o bližajoči se smrti, ki je izražena v Prešernovi pesmi, ne more nihče ubežati. V Lukovem evangeliju (ki ga pogosto poslušamo pri pogrebnih mašah) nam sam Jezus ponuja rešitev za bolečo ugotovitev, da nas pred smrtjo ne obvaruje koža gladka in niti veliki kupi zlata. Svojim učencem, ki so bili tudi negotovi glede svoje bodočnosti, je neposredno spregovoril: «Tudi vi bodite pripravljeni; zakaj ob uri, ko ne mislite, bo prišel Sin človekov» (Lk 12,40).

S končnostjo svojega življenja na zemlji se sprijaznimo šele tedaj, ko smo duhovno pripravljene in imamo spakirane kovčke dobrih del, ki nas bodo popeljali v nebeško kraljestvo. Dokler je v našem srcu leglo lakomnosti in sebičnosti, je smrt strašljiva, kruta in grozna.

Kako poučen je Jezusov primer lakomnega bogataša iz Lukovega evangelija. Ko mu je polje dalo izjemen pridelek, ni pokazal ljubezni do revežev in stiskanih in jim ni nič podaril od svojega preobilja. V svoji lakomnosti je podrl žitnice in postavil večje.

Nato je kratkovidno tolažil svojo dušo: «Duša moja, veliko blaga imaš... Počivaj, jej, pij in bodi dobre volje!» Bog mu je tedaj spregovoril preko vesti: « Neumnež, to noč bodo tvojo dušo terjali od tebe, kar pa si spravljal, čigavo bo?»

Zgolj zemeljsko bogastvo nima perspektive v nebeškem kraljestvu. Tam šteje le dobrota in ljubezen, ki jo kot usmiljeni Samarijani podarimo človeku v stiski, bolezni ali nesreči.

V to smer zelo prodorna razmišlja francoski filozof Roger Garaudy, ki je že pri 26 letih postal član francoske komunistične partije, med drugo svetovno vojno je prestajal trpljenje v nemških taboriščih, pozneje pa ga je partija izključila iz svoje srede, ker je samostojno razmišljal in pisal o problemih življenja. V knjigi Človekova beseda je spregovoril tudi o smrti: «Smrt je strašljiva za tistega, ki se omejuje na svoj individuum in se oklepa svoje posesti. Zakaj vse, kar je individuum, bo smrt uničila. Kaj pa je potem onstran «imetja» tisto «osnovno bitno» v nas, ki ni obsojeno na smrt?

To je nasprotje posameznika: oseba, sposobna transcendence in ljubezni. Oseba se gradi z našimi odgovori na pozive ljubezni, se pravi bližnjih; če sem sposoben, da jih ljubim, bolj od svojega lastnega individualnega življenja in če s tem darilom presegam

meje svojega individualizma, potrjujem svojo transcendenco. To je nenehno tveganje, stava, vera in upanje v jedru vsakega dejanja ... Individualizem je rodil strah pred smrtjo ... Bog je tudi to, kar v meni ljubi, ko prekoračim meje svojega individualizma in vzljubim drugega bolj kot samega sebe v težavni in čudoviti ljubezni ...

Samo ljubezen nas rešuje pred smrtjo. Saj je smrt samo še večja ljubezen: dar naše samosvojosti drugemu in po njem vsemu stvarstvu. To, kar je sv. Terezija Avilska čudovito dojela, ko je v slutnji pred smrtjo čutila stapljanje z večnim ljubimcem ...

V taki perspektivi smrt nikakor ni absurdna, odbijajoča ali mrzka. Boriti pa se moramo proti prezgodnji smrti mladih bitij, polnih možnosti. Toda smrt starca, moja lastna smrt ob koncu moje človeške naloge, pa nikakor ni prekletstvo. Ta smrt je le zadnje obzorje starosti.»³ Garaudy, ki je bil profesor filozofije na univerzi v Poitiersu, je izrazil tudi globoko vero v Jezusovo vstajenje, ki nam omogoča rešitev iz objema smrti: »Kako ne bi verjel v zopetno vstajenje Kristusa in svoje lastno, ki sta neločljivo povezani – kot priča sveti Pavel – ko pa zacvete in se zablesti radost novega načrta in dela, nenehno mlada ljubezen, zanos ustvarjanja, kot pomladno popje v večni veliki noči? Kako ne bi radostno slavil Boga ljubezni in smrti, Kristusa blagoslov, križa in vstajenja? To ustvarjanje ni moje, Bog ustvarja v meni.

Moje življenje ima svojo neminljivo razsežnost, ne po tem življenju, in ne onstran, marveč tu in sedaj, ko sem odgovoren delavec načrta, ki me presega« (Prim. n. d., str. 30).

3. Strah pred starostjo, boleznijo, umiranjem in smrtjo

Grški filozof Sokrat, ki je znal prodreti v najgloblje globine človeške duše, je pomenljivo izpovedal: »Vse naše življenje mora biti premišljevanje o smrti in vaja za srečanje z njo!«

Vittorio Messori, italijanski časnikar (tudi spreobrnjenec), ki je napisal za današnjega človeka zares odlično knjigo Izziv smrti, je takole komentiral to Sokratovo modrost: »Če to vesoljno modrost zavračamo – in zatajili so jo prvič v teh stoletjih – bomo sicer

dosegli nesluten razvoj tehnike, znanje bo rastlo v nedogled, toda prave modrosti ne bo! Tako okrnjena in šepava kultura lahko daje samo znanstvenike, nikoli pa ne bo mogla dati pravih modrecev. Lahko da bo porajala profesorje, ne pa učiteljev.«⁴ Prav odrešujoča je misel španskega misleca Miguela de Unamuna: »Odkritje smrti vodi ljudstva in posameznike v duhovno zrelost.« Podobno misel je izrazil francoski mislec A. Malraux: »Misel na smrt je misel, ki dela človeka. Moral bi slaviti dan, ko si prvič pomislil na smrt, ker je to dan, ko si dosegel zrelost ...«

In kakšen je položaj današnjega povprečnega Slovenca, Slovenke? V primerjavi s preteklostjo današnji Slovenec pogosto ne želi in niti noče udomačiti starosti, bolezni in smrti. Ta temeljna izkustva življenja bi rad umaknil iz svojega življenja in delovnega okolja. Problem starosti skuša umakniti iz svoje hiše v dom počitka (danes bolj milo rečeno »dom starejših občanov«). Kar pogosto slišim od mlajših staršev izjavo: »Ja, dedija in babico smo pa premestili iz domače hiše v dom, da naši otroci ne bodo od blizu gledali, kako telesno propadajo in umirajo ... No, samo v nedeljo jih bomo včasih peljali k dediju in babici, da bodo dobili kakšne sladkarije.«

Nikoli ne bom pozabil izredno preizkušene družine iz Ribnice. V družini se je rodilo pet otrok. Dva sta umrla majhna zaradi nesreče. Dva sta zdrava in imata svoje družine. Ena hčerka pa je invalidka od rojstva. Vsak prvi petek v mesecu so se starši veselili, da sva prišla kaplan ali jaz na obisk in sva prinesla sveto obhajilo za to od trpljenja izmučeno dekle. Njena mama je vedno znova poudarjala: »Naša Magdica je Božji otrok in pravi blagoslov za vso našo družino. Večkrat bi se kaj skregali, če je ne bi imeli. Ona pa nas priteguje s svojo prijaznostjo, da smo še bolj povezani med seboj. Veliko trpljenje nas povezuje z Bogom, z njo in med seboj. Nikoli je ne bomo dali v zavod za invalidno mladino, nikoli je ne bomo izročili v dom počitka. Ona je s svojim invalidnim telesom naš angelček!« Pogosto sem s solzami v očeh odhajal od te družine, ker sem pri njih doživljal košček nebes na zemlji.

Omenjeni novinar Messori z izjemnim poslušom za probleme sodobnega človeka ugotavlja, da bi današnji človek rad izrinil

umiranje in smrt iz svoje okolice (domače hiše) in to prenesel v poslovilno vežico in če se le da, da bi pokojnikovi telesni ostanki počivali v žari in ne v krsti. Duhovniki v našem narodu čedalje pogosteje vidimo ta strah pred smrtjo v naših župnijah pri pogrebnih obredih in mašah. Ob prijavi pogreba v župnišču pogosto poslušamo take ali podobne izjave: »Umrli nam je draga mama. V žari jo bomo pripeljali danes dopoldne ob desetih v poslovilno vežico. Popoldne ob treh pa prosimo, da bi imeli zanjo pogrebno sveto mašo in pogreb. Veste, naši otroci in vnuki bi bili preveč šokirani, če bi jo še dva dni gledali s telesom v krsti. Bolje, da se ne soočajo s to težko skrivnostjo človeške smrti.«

V primeru, da tedaj duhovniki kaj komentiramo glede žare ali časa za rajnega v vežici, običajno naletimo na gluha ušesa ali kratek odgovor svojcev: »Smo se tako odločili!«

V. Messori govori o pomanjkanju človečnosti tudi pri umiranju in smrti današnjih ljudi. Odgovarja z mislecem Ivanom Iličem: »Moderna medicinska civilizacija želi spremeniti bolečino in smrt v tehnični problem, tako jemlje trpljenju njegov posebni pomen. Religiozne kulture so bolečino in smrt razlagale kot izziv, ki zahteva odgovor od človeka v težavah. Mi smo pa ustvarili družbo, ki temelji na misli, da se človeku sploh ni treba osebno spopadati z bolečino in s smrtjo ...«

Nekoč je bil človek, ki je zdaj spremenjen v »uživalca anestetikov in analgetikov« vzgojen v resnici, ne v hinavstvu ali sanjah. Niso mu prikrivali, da je življenje trdo in da je smrt neogibna, moral se je učiti umetnosti življenja v svetu, iz katerega ni mogoče odstraniti trpljenja in konca življenja.⁵

4. *V boleznih, starosti in umiranju zoreti za nebesa*

Zamolčevanje resničnosti smrti je gotovo med najbolj smešnimi poizkusi sedanjega nemirnega človeka. Kako drugače, mnogo bolj človeško in pristno, je dojemal resnico o smrti sv. Frančišek Asiški. Že skoraj popolnoma slep je zapisal večno živo Sončno pesem, v kateri imenuje celo smrt sestro. V Voduškovem prevodu Frančišek takole sprejema sestro smrt:

»Hvaljen, moj Gospod, v naši sestri smrti, ki ji nihče v življenju ne uide. Gorje njim, ki umrjejo v smrtnem grehu, a blagor njim, ki počivajo v tvoji najsvetlejši volji, zakaj druga smrt jim ne bo mogla storiti žalega« (KKC 1014).

Prav gotovo Frančišek ni bil sovražnik življenja ali človek, ki bi se mu življenje na tem svetu zagnusilo in bi zato tako navdušeno opeval prihod smrti. Kako je Frančišek ljubil življenje, lepoto narave in lepoto vsega, kar je Bog ustvaril, nam odkrivajo preostali verzi te nepozabne sončne pesmi. Vse bogastvo Frančiškovega srca moramo razumeti iz njegovega celotnega življenja, ki je bilo eno samo darovanje, vse prežeto s trpljenjem. On se je v življenju naučil trpeti in zato se je tudi vse življenje učil umirati. Poleg mnogih bolezni, ki jih je sprejemal v življenju, ga je doletela še očesna bolezen. Zdravili so jo tako, da so bolnikom žgali na sencih z razbeljenim železom. Ko je Frančišek zagledal razbeljeno železo v zdravnikovih rokah, ga je prevzel strah in je prosil: »Brat ogenj, tako plemenit in koristen, bodi mi milostljiv v tej uri, ker sem te ljubil in te bom ljubil tudi v bodoče. Prosim pa tudi Stvarnika, ki te je naredil, naj pohladi tvojo vročino, da jo bom mogel prenesti.«⁶

Čudovit primer, kako je možno zoreti za nebesa tudi v najhujšem trpljenju, pa je karmeličanka sv. Terezija Benedikta od Križa (Edith Stein). Edith Stein se je rodila 12. oktobra 1891 kot najmlajša med sedmimi otroki v judovski družini v Breslauu v Šleziji. Kljub temu da je bila doma versko vzgojena, je po študiju filozofije postala ateistka. Stara 31 let se je po branju spisov sv. Terezije Avilske leta 1922 dala krstiti v katoliški Cerkvi. Leta 1933 je stopila v samostan karmeličank v Kölnu. Leta 1939 je odšla na Nizozemsko v samostan Echt, da kot Judinja ne bi ogrožala nemškega samostana. Tam je stopila v samostan še njena sestra Roza. Dne 7. avgusta 1942 so gestapovci obe redovnici odpeljali v taborišče Auschwitz.⁷

Sestra Terezija Benedikta je poskušala storiti vse, kar je v takem položaju človeško še možnega, da bi tolažila in krepila prestrašene ljudi. Zavzela se je za otroke, katerih matere je trpljenje tako silno prizadelo, da niso spravile skupaj moči, da bi zanje skrbele. V petek zjutraj – 7. avgusta 1942 – navsezgodaj, so vse internirane katoliške

Jude, približno tisoč, stlačili v živinske vagone in jih transportirali v taborišče. V nedeljo, 9. avgusta 1942, je transport dosegel svoj cilj: delovno taborišče Auschwitz. Tam so mlade ljudi, zmožne za delo, odvedli v delovno taborišče. Vse druge pa so takoj preložili na tovornjake in jih odpeljali v taborišče smrti Auschwitz-Birkenau. Tu so jih še isti dan pomorili s plinom, jih ugonobili kakor mrčes.

Poročilo pravi, da so Judje šli v smrt pojoč psalme, tako da je bilo njihovo petje slišati daleč tja čez prostrani taboriščni prostor.

Tudi s. Terezija Benedikta ni mogla v tej uri vzeti nazaj ničesar od svoje predanosti Bogu in od svoje ponudbe življenja za stisko časa. Postala je docela eno s svojim Gospodom na križu! Kakor jo je Bog dvignil do najvišjih višin mističnega življenja, tako jo je tudi vzel v poslednjo in skrajno hojo za Božjim Sinom na križu. On jo je izpopolnil in jo podaril svoji Cerkvi – kot od Križa blagoslovljeno.

1. maja 1987 je v Kölnu papež Janez Pavel II. to sveto ženo razglasil za blaženo in nam jo postavil za zgled. 11. oktobra 1998 je bila v Rimu razglašena za svetnico, 1. oktobra 1999 pa za sozavečnico Evrope.

Kadar se bomo sami vzpenjali na svojo Kalvarijo trpljenja, se spomnimo te junaške Judinje, ki je kot karmeličanka dozorela za sprejem križa, kjer ji je Jezus podal odrešujočo roko ljubezni in velikonočne radosti ter miru.

5. Izrinjena in omalovaževana skrivnost smrti

Zelo nazorno je o odnosu sodobnega človeka do pojava smrti pisal sedanji papež Benedikt XVI kot nekdanji teolog in kardinal. V pojmovanju smrti pri sodobnem človeku vidi dve skrajnosti: tabuiziranje (izrinjanje) in omalovaževanje smrti.

a) Smrt naj bo čimbolj previdno izrinjena iz vsakdanjega življenja in dela. Današnja družina je združena pod isto streho samo še ponoči, ko spi. Čez dan se skoraj vsi njeni člani raztepejo na delo, v šolo ali vrtec. Ni čudno, da moderne družine ne morejo biti več prostor varnosti, zatočišče, ki ljudi združuje v rojstvu, življenju, bolezni in umiranju. Sodobni človek se rodi in umrje v bolnici. Nekdaj, ko so

ljudje umirali doma, se je otrok zgolj srečal s skrivnostjo smrti, ko je na lastne oči videl, kako mu umira stari oče, stara mama, stric ali teta.

b) Druga skrajnost je materialistično omalovaževanje smrti. Banaliziranje smrti naj bi pregnalo grozljivo vprašanje, ki se dviga ravno iz obraza smrti. Zaradi prevelike naturalizacije smrti lahko postane nekaj tako javnega, da ji ne ostane nič skrivnostnega.⁸

Litanije vseh svetnikov izražajo mišljenje in razpoloženje krščansko verujočih v razmerju do smrti v prošnji: »Nagle in ne-
previdene smrti reši nas, o Gospod!«

Današnji človek bi rad zadnji kos poti prehodil zavestno sam, brez nadzorstva ali vmešavanja drugih. Če bi danes sestavljali litanije nevernih (pravi z drobcem ironije J. Ratzinger), bi se že omenjena prošnja glasila ravno narobe: »Naglo in neopaženo smrt nam daj, o Gospod!« Smrt naj nastopi bliskovito in naj ne pusti časa za razmišljanje ali za trpljenje.

Cena za ukrotitev strahu pred smrtjo je torej zelo visoka: to je razčlovečenje smrti in hkrati razčlovečenje življenja. Smrt je in bi morala ostati ključ do vprašanja, kaj je pravzaprav človek. Brutalnost, ki se danes obrača zoper človeško življenje, ima svoje korenine ravno v odklanjanju vprašanja o smrti.⁹

6. Smrt, kje je tvoja zmaga?

Vse 15. poglavje Pavlovega Prvega pisma Korinčanom govori o Jezusovem zmagoslavju nad smrtjo, ki je tudi temelj našega posmrtnega (večnega) življenja: »Če ni vstajenja mrtvih, potem tudi Kristus ni vstal. Če pa Kristus ni vstal, je tudi naše oznanilo prazno in tudi vaša vera prazna ... Če samo zaradi tostranskega življenja zaupamo v Kristusa, smo od vseh ljudi najbolj pomilovanja vredni. Toda Kristus je vstal od mrtvih, prvenec tistih, ki so zaspali« (1 Kor 15,13-20).

Jezusova poveljučana navzočnost je napolnila vse stvarstvo in Kristus je postal vogelni kamen in središče vsega dogajanja v vesolju. »Po Kristusu je svet zakoračil v končno bodočnost. Veselo oznanilo o vstajenju je najbolj človeško od vsega, kar je krščanstvo kdaj spregovorilo človeštvu.«¹⁰ V temo Golgote je zasvetila

Luč zmagoslavne Ljubezni na križu. Zato se razsežnost človeških zmožnosti ne končuje v brezpogojni smrti temveč v potrpežljivem pričakovanju Jezusovega prihoda v slavi.

Samo večno življenje, ki nam ga omogoča Jezus, je zadosten odgovor na človekovo premišljevanje o življenju in smrti.

Z velikim spoštovanjem se spominjam dragega, že pokojnega profesorja na Teološki fakulteti dr. Antona Strleta. Bogoslovci smo kmalu spoznali, da je imel naš skromni in ponižni profesor Anton za velikega vzornika pri oznanjevanju Jezusovega evangelija apostola Pavla. Ko je bil pet let zaprt v ječi, se je v samotni celici skoraj na pamet naučil vsa pisma tega junaškega apostola. Pri dogmatični teologiji, kjer je govoril o resnicah naše vere (o Bogu Stvarniku, o vlogi človeka v Božjem načrtu, o Kristusu in njegovi milosti, o poslanstvu Božje Matere Marije, o poslednjih resnicah našega življenja: smrt, sodba, vice, pekel, nebesa ter o veri, upanju in ljubezni), je vedno zajemal iz Božjega razodetja. Poleg Jezusovih besed je največkrat uporabil navdihnjene misli apostola Pavla.

Rad nas je soočal s stvarnostjo zemeljskega življenja, ki je pogosto trda in težka. Z njegovega obraza, na katerem sem mogel opaziti sledi trpljenja iz zaporov, sem lahko jasneje razumel težave apostolske službe, ki jih našteva apostol Pavel v Drugem pismu Korinčanom: »Imamo pa ta zaklad v prstenih posodah, da je preobilna moč iz Boga in ne iz nas. V vsem nas stiskajo, toda nismo utesnjeni; v zadregi smo, pa ne obupujemo; preganjajo nas, pa nismo zapuščeni; ob tla nas mečejo, pa nismo pobiti; na svojem telesu vedno okrog nosimo umiranje Jezusovo, da se tudi življenje Jezusovo na našem telesu razodene. Vedno namreč nas, ki živimo, izdajajo v smrt zaradi Jezusa, da se tudi življenje Jezusovo razodene na našem umrljivem telesu« (2 Kor 4,7-11).

Na obrazu našega profesorja, ki je bil izčrpan od posta, dela in molitve, smo na predavanju lahko vedno znova opazovali Jezusovo trpljenje, smrt in vstajenje. Naš duhovni starec, oče Anton (tako ga imenuje Gorazd Kocijančič) kljub stiskam, poniževanjem in trpljenju, ki ga doživlja Jezusova Cerkev v vsakem času, ni bil nikoli zagrenjen pesimist. Z Abrahamom in apostolom Pavlom je vedno upal proti

upanju. Kot Pavel je tudi on nam, mladim študentom teologije, ki še nismo okusili veliko trpljenja zaradi Jezusovega imena, rad ponavljal besede apostola narodov: »Zato ne omagujemo, ampak, čeprav se naš zunanji človek uničuje, se naš notranji od dne do dne obnavlja. Zakaj naša sedanja lahka stiska nam pripravlja nad vso mero veliko večno bogastvo slave ... Vemo namreč, da, če razpade naša šotorna hiša na zemlji, imamo Božjo zgradbo, hišo, ki ni narejena z rokami in je večna (prim. 2 Kor 4,16-17 in 2 Kor 5,1). V Strletovem krhkem, od trpljenja in boleznin izmučenem telesu smo bogoslovci vedno odkrivali veliko in plemenito dušo, ki je neizmerno ljubila Kristusa in njegovo brezmadežno Mater Marijo.

V zadnjem letniku bogoslovja smo pisali diplomske naloge. Sam nisem nič pomišljal glede izbire profesorja in teme naloge. Za mentorja sem izbral prof. Strleta, ki mi je bil s svojo živo vero, neizmernim zaupanjem v Boga in popolno ljubeznijo do vsega Božjega, prava zvezda, ki nikoli ne zaide, ampak vedno sveti na poti našega življenja. Tedaj sem posebej rad razmišljal o skrivnosti življenja in smrti ter sem dal diplomski nalogi naslov: *Skrivnost smrti v luči eksistencialnega izkustva in Svetega pisma*. Profesor je bil s to temo zelo zadovoljen in mi je svetoval, naj jo obdelam v luči Jezusove velikonočne skrivnosti. Sam je pogosto poudarjal, da je skrivnost Jezusovega trpljenja, smrti in vstajenja osrednja skrivnost naše vere. Njegovo duhovniško življenje je bilo ena sama radost in sreča velikonočnega jutra, ki pa ne pozabi na trpljenje velikega petka. Krščansko in duhovniško življenje bi moralo vedno odsevati velikonočno radost in upanje. Dobro se še spominjam, kako nam je nekoč na predavanju spregovoril o nemškem filozofu Nietzscheju. Omenjeni filozof je namreč večkrat opazoval kristjane, ki so zdolgočaseni odhajali od nedeljske maše. Nekoč se jim je takole posmehoval: »Na vaših obrazih ne vidim odrešenosti. Zelo ste zdolgočaseni, žalostni in mrki. Videti je, da se res niste srečali z vstalim Zveličarjem ...!«

Kot duhovnik se skušam vedno prizadevati, da bi ljudem sedanjega časa pomagal, da bi prek velikega petka svojega življenja uzrli zarjo velikonočnega jutra. Usmiljenemu Bogu sem neizmerno hvaležen, da sem na Teološki fakulteti mogel imeti za predavatelja dogmatike prof. Antona Strleta. Njegovo življenje in delo je bilo

dovolj živa pridiga, da sem še jasneje slišal glas Jezusa iz Nazareta, ki me je klical: »Hodi za menoj in napravil te bom za ribiča ljudi!« Po 37 letih duhovništva me še vedno spremlja zgled globoko vernega, ponižnega, vztrajnega, izjemno delovnega, skromnega, velikodušnega in pristnega duhovnika Antona Strleta. S svojo popolno predanostjo Jezusu in njegovi ljubljeni nevesti Cerkvi, s svojo pokončnostjo, srčno kulturo in veliko ljubeznijo do materinega jezika, je nadaljeval orjaško delo našega škofa A. M. Slomška. Tudi zanj je bila »vera luč, materina beseda pa ključ do zveličavne narodove omike«.

Naj nam dobri Bog podari še veliko takih profesorjev, ki bodo po zgledu Janeza Krstnika Jezusu (in ne sebi!) pripravljali pot do človeških src! Naše srce je namreč vedno lačno in žejno dobrote, ljubezni, miru, resnice in Božje ter človeške besede. Slovenski stari oče Anton je bil zelo človeški in ravno zato zelo Božji. Ko bom enkrat moral spakirati kovčke in se pripraviti na poslednje romanje k Bogu, se bom v molitvi rad priporočil dragemu prof. Antonu, ki mi je pomagal, da sem v skrivnosti trpljenja in umiranja lažje zagledal zarjo velikonočnega jutra in končno domovino našega bivanja. Maranatha – pridi, Gospod Jezus!

Tudi nas čaka zadnji izpit (ex-amen) ob srečanju z Bogom pred smrtjo. Ali si vzamemo kaj časa, da na tem izpitu ne bi padli? Bog daj, da bi sleherni med nami mogel ob smrti prejeti sveto popotnico (kruh in vino, spremenjeno v Jezusovo Rešnje Telo in Kri), ki nam bo omogočila uživanje večnega sijaja v nebeškem kraljestvu.

Opombe

¹ Avrelij Avguštin, Izpovedi, Mohorjeva družba, Celje 1978, str. 250–261.

² Prim. M. Klevišar - L. Bratina, Osnovna življenjska izkustva, Ljubljana 1978, str. 61.

³ Roger Garaudy, Človekova beseda, MD Celje 1977, str. 25–33.

⁴ Vittorio Messori, Izziv smrti, Ljubljana 1986, str. 80.

⁵ Isti, n. d., str. 57–58.

⁶ Francišek Asiški, v: Leto Svetnikov IV., Ljubljana 1973, str. 36. (NOVA izdaja 2001).

⁷ Edith Stein, Prestopila sem prag Gospodove hiše, Karmel Sora 2000. Besedilo je napisala s. Terezija Margareta Srca Jezusovega OCD in mu dala naslov »Edith Stein v vsakdanjem življenju karmela« (Karmel Maria von Frieden, Köln 1987).

⁸ Joseph Ratzinger, Auferstehung und ewiges Leben. Gesammelte Schriften Bd. 10, Herder, Freiburg 2012, str. 92 sl.

⁹ Isti, n. d., 95.

¹⁰ Boros L, Živjeti iz nade, Zagreb 1972, str. 29.